

УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ АНТОНА МАКАРЕНКА: ХРОНІКА ВІЙНИ

*Гриньова М. В., Ткаченко А. В.
Полтава, Україна*

13 березня 2022 року Україна вперше вшанувала пам'ять А. Макаренка, великого педагога-гуманіста 20-го століття, під звуки сирен повітряної тривоги, відбиваючи атаки військ сусідньої держави, яка завжди цинічно декларувала свою прихильність макаренківським цінностям. Для Української асоціації Антона Макаренка (УААМ), центром якої традиційно є Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, два роки повномасштабної агресії російської федерації дають одночасно і цінний матеріал для спогадів, і підстави для перших узагальнень. Палітра існування наукової спільноти в умовах агресії іноземної держави є доволі багатобарвною.

1. Російська макаренківська асоціація в стані війни.

Передусім необхідно підкреслити, що після 24 лютого 2022 року Російська макаренківська асоціація, яка є колективним членом Міжнародної макаренківської асоціації (ММА), не виступила з жодною заявою із засудженням нападу на Україну, воєнних злочинів проти її мирного населення та масового вбивства українських дітей. Спроби представників УААМ спростовувати кремлівську пропаганду і об'єктивно висвітлювати події російсько-української війни нашоухнулися на небажання переважної більшості російських макаренкознавців сприймати правду, а іноді й на відкриту ворожість.

На цьому тлі з початком повномасштабної війни помітно активізувалися спроби росії «націоналізувати» всесвітню популярність А. Макаренка. Варто згадати, що ще 22 квітня 2021 р. український журналіст-зрадник Кирило Вишинський у заснованій ним в росії пропагандистській телепрограмі «Типова Україна» розвивав тезу про те, що Україна, начебто «замовчує» А. Макаренка за його погляди. За словами запрошеної в студію експертки, після 1991 року А. Макаренка Україною «було забуто, запорошено, засунуто в кут». Тоді ж УААМ опублікувала в коментарях до згаданого сюжету на відеохостингу YouTube наступну інформацію: за роки незалежності в Україні захищено 15 суто макаренкознавчих дисертацій, три з яких докторські; за цей же час у рф захищено 19 дисертацій, з яких також три докторські, тобто, відповідно до суто демографічних показників, в Україні дисертаційна активність з макаренкознавчої тематики в 2,6 рази вища, ніж у росії.

Тепер же росія в умовах суцільної міжнародної дискредитації, як відомо, намагається змістити фокус уваги із власних військових злочинів в Україні та акцентує на досягненнях своєї науки і культури, для чого, в тому числі, експлуатує всесвітню славу А. Макаренка як «великого русского педагога». Так, 14 лютого 2024 року в пропагандистській програмі «Антифейк» першого російського телеканалу знову підняте питання національної належності А. Макаренка і наводяться «докази» неправомірності претензій України щодо нього.

В той же час істинне ставлення росіян до макаренківської спадщини можна проілюструвати багатьма прикладами. В перші тижні повномасштабної війни, під час ракетних атак окупантів по центральній частині Харкова, і зокрема, по вулиці Мירוносицький, постраждала будівля Державного архіву Харківської області, у якій зберігаються незліченні документальні свідчення педагогічної та управлінської діяльності А. Макаренка, в тому числі його авторські рукописи. Крім того упродовж усієї російської агресії об'єктом цілеспрямованих і інтенсивних бомбардувань є Харківський машинобудівний завод «ФЕД» – відоме далеко за межами України успішне промислове підприємство, як ми знаємо, бере свій початок з керованої А. Макаренком Дитячої трудової комуни імені Ф. Е. Дзержинського і вважається символічним пам'ятником видатному педагогу. В результаті обстрілів повністю або частково зруйновані майже всі промислові корпуси та адміністративні будівлі заводу. Упродовж війни від постійних ракетних ударів також значно потерпають м. Білопілля Сумської області – батьківщина А. Макаренка та Кременчук – місто, де пройшли його дитинство і юність, де він зробив свої перші кроки і як педагог, і, пізніше, як освітній менеджер. Музей А. Макаренка Кременчуцької міської ради, Кременчуцького району Полтавської області, таким чином, знаходиться під постійною загрозою знищення.

2. Міжнародний макаренківський рух на підтримку України.

Показово, що у важкий для країни час УААМ постала в центрі міжнародної уваги, її підтримують шанувальники генія великого українця із багатьох країн. Вони з біллю і жахом сприймають ті злочини, які чинить російська воєнщина, палко висловлюють співчуття своїм українським однодумцям і пропонують будь-яку допомогу. Нижче ми наводимо уривки із листів цих людей.

«Ми всі (також багато людей в Японії) думаємо про вас, вашу сім'ю, ваших колег і ваших студентів. Будь ласка, дайте нам знати, якщо ми можемо зробити щось для вас. У будь-якому разі, я сподіваюся, що ситуація швидко покращає. Я дуже хотіла б відвідати архів Макаренка. Я хотіла б запросити Вас та Ваших колег до Німеччини чи Японії та організувати семінар з Макаренка. Будь ласка, подбайте про себе. Ми молимося за вас!» *(японська макаренкознавиця, наукова співробітниця Інституту сучасної Японії філософського факультету Університету Генріха Гейне, магістерка Амі Кобаяші (Ami Kobayashi), Дюссельдорф, Німеччина).*

«Я захоплююся вашою мужністю та хоробрістю. Моя пропозиція про проживання в Празі залишається чинною. Я надішлю Ваш лист своїм колегам. У нашій країні люди протестують проти Путіна та облили червоною фарбою посольство Росії у Празі. Російським літакам заборонено літати над нашою країною. Разом із поляками та іншими країнами ми відправляємо вам зброю та боєприпаси. Я з нетерпінням чекаю можливості вітати Вас у Празі після війни. Сьогодні факультет отримав інформацію від Карлового університету про допомогу студентам та співробітникам університетів з України. Ви хоробрий народ, тримайтеся!» *(чеський макаренкознавець, професор Карлова університету Станіслав Бендл (Stanislav Bendl), Прага).*

«Я можу тільки уявити – але я не можу зрозуміти, як це бути в такій ситуації, у 21 столітті. Це все таке ВЕЛИКЕ. Великі дії, великі емоції та велике горе. Більше, ніж людське серце чи голова, можуть реально обробляти за один раз. Я бачу, наскільки сміливий і рішучий український народ, і я просто схиляюся і благоговію перед його лідерством та його готовністю захищати свою країну та демократію. Я пожертвувала на звернення ООН Україною – і пожертвую у фонд Кличка (вони збирають гроші для Києва). Брати Клички були частиною мого життя, коли я була молодша – мій тато любив дивитися їхні боксерські матчі – і завжди коментував їх. Я продовжуватиму підтримувати Україну, де тільки зможу. Сподіваюся, після того, як дика погода (у нас дійсно сильна повинь – цілі міста під водою – зараз) встановиться тут, ми зможемо відправитися в місто, щоб приєднатися до демонстрації» (*Агнес Нільсен-Конноллі (Agnes Nielsen-Connolly), дружина правнука співробітника А. Макаренка Володимира Весіча, Сідней, Австралія*).

«Я чудово розумію, що ви, мабуть, неймовірно розчаровані у своїх російських колегах. Збожеволіти, наскільки успішна російська пропаганда! Що інтелігентні люди вірять Путіну і не бачать небезпек його політики і особливо історичних паралелей! Хто б міг подумати, що ми знову стрілятимемо одне в одного в Європі! Гьотц Хілліг не хотів би, щоб Міжнародне товариство Макаренка припинило своє існування. Він так багато зробив для міжнародного порозуміння, намагався знову і знову, а також навчився долати невдачі. Наразі можливості зустрітися з деякими російськими колегами не буде, але обов'язково у майбутньому. Тоді має бути реформа, чітка позиція, за гуманіста Макаренка, за свободу та демократію. Потім із деякими колегами доведеться розлучитися, але з'являться нові. Будь ласка, бережіть себе» (*Провідна німецька макаренкознавиця, професорка Євангелічного університету Берліну, консультантка з питань освіти, докторка Анке Драйер-Хорнінг (Anke Dreier-Horning), Потсдам*) [17]

«Шановний колего, давно у нас немає звістки про Вас! Бажаємо всього найкращого та пам'ятаємо та думаємо про Вас. Привіт із Риму» (*італійська макаренкознавиця, професорка римського університету La Sapienza Серена Віджетті (Serena Veggetti)*).

Німецькі дослідники слова і справи Макаренка не обмежилися вивченням історико-педагогічного контексту гуманістичної спадщини великого педагога, вони реалізують її етичний потенціал в акціях, що не передбачають академічних студій, але актуальні для порятунку дитинства в Україні під час військової агресії рф. На початку березня 2022 року учасники організованого докторкою Анке Драйер-Хорнінг наприкінці 2021 р. в Німецькому інституті досліджень домашньої освіти Макаренківського колоквиуму, підготували проєкт «Мережа для українських учених у Німеччині та Австрії» і звернулися до українських науковців: «Дорогі співробітники університетів України, дорогі друзі, ми, ваші колеги з Німеччини, хотіли б скористатися цією можливістю, щоб висловити свою солідарність із вами та всім українським народом. Якщо вам доведеться в найближчі тижні або місяці залишити свою країну і ви вирішите їхати до Німеччини або Австрії, то цей

вебсайт може вам допомогти. Тут ви знайдете інформацію українською та російською мовами про актуальні програми фінансування для українських вчених у Німеччині та Австрії, про можливості проживання, а також контактні дані волонтерів. Ми будемо раді допомогти. Напишіть нам. Будь ласка, розповсюдьте цю інформацію по всіх доступних вам каналах та соціальних мережах, щоб охопити якомога більше людей» [11].

Повномасштабна війна покликала до життя і таку форму міжнародного співробітництва УААМ, як благодійництво. Ініціатором фінансової допомоги з перших днів після нападу росії виступили знов такі учасники Німецького макаренківського колоквиуму. Його модераторка проф. А. Драйер-Хорнінг зазначила: «Ми всі знаємо, що мало що можемо зробити, але стояти осторонь і спостерігати за стражданнями, які завдають народу України, не може бути варіантом».

У квітні 2022 року колеги з Євангелічного університету Берліну, Дюссельдорфського університету імені Генріха Гейне, Франкфуртського університету імені Йоганна Вольфганга Гете, Потсдамського університету та Бранденбурзького земельного представництва з ліквідації наслідків комуністичної диктатури, вражені злочинами окупантів, виступили з ініціативою збору коштів для постраждалих дітей Маріуполя. За посередництва полтавських макаренкознавців вони передали запорізькому благодійному фонду «Посмішка ЮА» 1050 євро [11].

З квітня 2022 р. також розпочався регулярний збір учасниками колоквиуму благодійних коштів для ПНПУ імені В. Г. Короленка. Професорка А. Дрейер-Хорнінг зуміла залучити до благодійної справи допомоги українцям й своїх студентів. Після активного обговорення на семінарі в контексті українських подій книги Еммануїла Канта «Вічний мир» її студенти, зворушені ідеями великого німецького гуманіста, відчули прагнення допомогти своїм українським друзям і влаштували декілька волонтерських акцій «Базар тортів», що принесли 1127 євро. Чудовий педагог, людина щира і послідовна в своїх симпатіях до України пані Дрейер-Хорнінг зазначила: «Моя мета – зацікавити мій університет у довгостроковій співпраці з Полтавським університетом». Всього з початку повномасштабної війни Полтавський національний педуніверсит отримав 3777 євро на утримання внутрішньо переміщених осіб, що розміщені у його гуртожитках. Наразі збір коштів продовжується і триватиме до кінця війни [1; 2; 3; 7; 9; 11; 19].

Влітку 2022 року д-р Дрейер-Хорнінг ініціювала і німецько-український освітній проєкт «Український педагог Антон Семенович Макаренко та його міжнародне значення» («Der ukrainische Pädagoge Anton S. Makarenko und seine internationale Bedeutung») за Програмою Федерального міністерства освіти і досліджень (BMBWF) Німеччини «Цифрова Україна: Забезпечення академічних успіхів у часи кризи». До проєкту, що мав на меті сприяти реалізації досліджень українських і німецьких науковців, присвячених педагогічній спадщині Антона Макаренка, та передбачав цикл лекцій та позааудиторну роботу загальним обсягом 45 академічних годин, були задіяні студенти бакалаврських та магістерських програм кафедри педагогічної майстерності та

менеджменту імені І. А. Зязюна спеціальності 073 Менеджмент.

19 жовтня 2022 р. відбулося підписання меморандуму про порозуміння між Євангелічним університетом Берліну і Полтавським національним педагогічним університетом імені В. Г. Короленка. Ця подія стала логічним продовженням річної співпраці між ЗВО, яка розпочалася з візиту докторки А. Драйер-Хорнінг до Полтави 9 листопада 2021 р. [12]. Відвідавши тоді всі пов'язані з іменем видатного українського педагога місця в Україні, вона й заснувала згаданий вище макаренківський колоквиум, до якого приєдналися низка німецьких вчених, а від полтавської макаренкознавчої школи – керівник Міжнародного і всеукраїнського макаренкознавчого центру Полтавського педуніверситету проф. А. Ткаченко [4; 10].

Проєкт «Цифрова Україна» було реалізовано упродовж листопада 2022 р., в його межах з лекціями виступила низка науковців Німеччини: професор Євангелічного університету Берліну д-р Карстен Лаудієн (Karsten laudien), дослідниця і викладачка Університету Хільдесхайма Нижньої Саксонії д-р Керолін Ельке (Carolin Ehlke), керівниця центральних завдань та контактано-консультаційного центру з питань визнання та допомоги, консультант з політичної та історичної освіти молоді Бранденбурзького земельного представництва з боротьби з наслідками комуністичної диктатури д-р Сільвана Хіллігер (Silvana Hilliger), наукова співробітниця Інституту історії, теорії та етики медицини Університету Генріха Гейне в Дюссельдорфі д-р Енн Ооммен-Хальбах (Anne Oommen-Halbach), викладач Технічного університету Берліна д-р Берно Гофман (Berno Hoffmann), професор Євангелічного університету Берліну д-р Роберт Вунш (Robert Wunsch), професор Університету Гумбольдта в Берліні. д-р Дітріх Беннер (Dietrich Benner), професор Євангелічного університету Берліну д-р Матіас Швабе (Mathias Schwabe), докторантка Франкфуртського університету імені Йоганна Вольфганга Гете білоруска Наталія Шалюткевич та вже згадана магістерка Амі Кобаяші. Вступні лекції курсу прочитали професори А. Ткаченко та А. Драйер-Хорнінг. [6; 16].

3. Порятуюнок макаренківських меморіальних об'єктів: хто просуває російські нарративи?

На початку 2023 року в контексті діяльності Комісії з питань найменування та перейменування елементів міського середовища та інфраструктури, увічнення пам'яті осіб та подій, що була сформована при Міській раді Полтави, постало питання про можливу заміну назви вулиці Макаренка, що знаходиться в одному із районів центральної частини міста. Треба зазначити, що ще у другій половині 2022 року у різних регіонах України представниками деяких консервативних політичних сил активізувалася дискредитація імені і справи А. Макаренка, яка спекулювала на темі повномасштабної російської агресії і спричинила перейменування багатьох топонімів та освітньо-культурних установ. Як формальну підставу для подібної «демакаренкізації» ворожі до видатного педагога сили використовують Закони України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного

(нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» (ухвалений Верховною радою України 9 квітня 2015 р., набув чинності 21 травня 2015 р.) та «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (ухвалений Верховною радою України 21 березня 2023 р., набув чинності 27 липня 2023 р.).

При цьому звертає на себе увагу та обставина, що риторика антимакаренківських сил фактично повторює викладені вище російські наративи про «неукраїнськість» Макаренка, доповнюючи їх інсинуативними положеннями про начебто комуністичні (більшовицькі) ідеологічні переконання педагога-письменника. Характерним для нинішніх гонителів Макаренка є політична упередженість, що супроводжується суцільною фальсифікацією або вульгаризацією його педагогічного вчення та особливостей освітньої практики, незнанням першоджерел – авторських текстів, архівних документів та розвідок західних учених.

Українська асоціація Антона Макаренка активно включилася в боротьбу за деполітизацію суспільного сприйняття макаренківської спадщини, очищення від інсинуацій і збереження імені видатного педагога в публічному просторі, популяризацію світових освітніх і літературних досягнень А. Макаренка. Від імені УААМ були надіслані відповідні листи до Київського міського голови В. Кличка, Виконуючого обов'язки міського голови м. Полтави А. Карпова, Першого заступника міського голови Полтави, голови Комісії з питань найменування та перейменування елементів міського середовища та інфраструктури, увічнення пам'яті осіб та подій В. Пархоменка, Начальника Полтавської обласної військової адміністрації Д. Луніна, Інституту національної пам'яті України. Крім того трудовий колектив Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка закликав полтавську громаду зберегти макаренківський топнім на мапі міста, а також виступив із зверненням до Президента України щодо підтримки пам'яті про великого українця та залишення його ім'я та справи виключним надбанням українського народу.

Головною ідеєю всіх названих документів було те, що українські дослідники і послідовники Антона Семеновича прагнуть не допустити формального підходу у даному питанні, оскільки феноменальний резонанс, викликаний ідеями Макаренка у багатьох, навіть доволі віддалених регіонах планети, змушує розглядати постать цієї людини як явище не стільки вітчизняної освіти 1920-х років, скільки європейської гуманістичної культури в цілому.

В лапах наголошується: світ підкорений педагогічним і літературним талантом Антона Семеновича, показовим є те, що 1988 р. ЮНЕСКО ініціювала святкування по всій планеті 100-річчя з дня його народження та внесла ім'я Макаренка разом із іменами Джона Дьюї, Георга Кершенштейнера та Марії Монтесорі до четвірки педагогів, що визначили спосіб педагогічного мислення ХХ століття. На перетині 2-го і 3-го тисячоліть у рейтингу ЮНЕСКО Макаренко знову посідає почесне місце у трійці кращих педагогів світу 2-го

тисячоліття – разом з Я. А. Коменським і Д. Дьюї. Нині у країнах світу (за виключенням колишніх радянських республік) налічується понад 130 дитячих закладів, що носять ім'я Антона Макаренка. Щодо вулиць Макаренка, то вони прикрашають міста Болгарії, Італії, Мексики, Угорщини, Чехії та інших країн, на самій лише мапі Німеччини їх сім.

Автори підкреслили, що для світової науки А. Макаренко є видатним представником саме української освіти – як за народженням, так і за основними педагогічними досягненнями у виховних закладах Полтавської, Харківської і Київської областей. Взагалі, із 51 року свого життя Макаренко лише два провів поза межами України. По-друге, А. Макаренко є автором всесвітньо визнаної української трудової демократичної системи виховання, яка дозволила врятувати від голоду, загибелі і повернути в суспільство три тисячі підлітків, переважна більшість з яких – етнічні українці.

Не секрет, що за радянських часів педагогічна спадщина Антона Семеновича стала об'єктом системної фальсифікації. Це стосується передусім політичного кредо А. Макаренка – насправді він ніколи не був комуністом, навпаки істинна оцінка більшовицької влади, висловлена ним у прихованих від пильних чекістів приватних листах, доволі промовиста: «погано, що я не можу захищати ніяких позицій: у безпартійної людини позицій бути не може. Крім того, де моя партія? Навколо така шпана, що не варто з нею і зв'язуватися». Тож, відмовляючись від імені Макаренка в процесі оновлення топонімів, ми не лише ризикуємо стати жертвою більшовицької брехні, але й автоматично визнаємо цього видатного українця «російським педагогом» і «даруємо» вельми охочій до чужого росії всю його світову славу.

4. Безперервність дослідницького пошуку як форма громадянського оптимізму під час війни: діяльність Міжнародного і всеукраїнського макаренкознавчого центру.

В перші дні великої війни мала б відбутися XXI міжнародна науково-практична конференція «Управлінський дискурс макаренківської педагогіки», Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна традиційно здійснила необхідні підготовчі заходи, але обставини воєнного стану змусили реалізувати цілі наукового форуму лише в публікаційному форматі – вийшов друком збірник матеріалів конференції [18].

Наступного року XXII Міжнародна науково-практична конференція «Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти», присвячена 135-річчю з дня народження А. С. Макаренка, проходила 16–17 березня 2023 р. вже у звичному форматі.

Конференція розпочала свою роботу з відкриття меморіального пам'ятного знаку на місці розташування першої садиби Полтавської трудової колонії імені М. Горького в урочищі Триби Полтавського району. Цій події передувала краєзнавча пошукова експедиція: завдяки зібраним картографічним матеріалам, аналізу архівних джерел і рукописів Антона Макаренка, а також допомозі місцевих мешканців села Верхоли, вдалося точно встановити місце розташування Першої колонії імені Горького, від якої залишилися лише рештки криниці, та описаного в «Педагогічній поемі» озера Ракитного.

Організаційно-фінансову складову з облаштування меморіального місця взяв на свої плечі відомий полтавський меценат і громадський діяч, засновник приватного художнього музею, великий шанувальник генія Антона Макаренка Віктор Васильович Бажан. Урочистості продовжилися біля пам'ятника А. С. Макаренку на території музею-заповідника в с. Ковалівці. Міжнародна науково-практична конференція розпочала свою роботу в змішаному форматі на базі Полтавського ліцею імені А. С. Макаренка Полтавської обласної ради.

У науковому форумі взяли участь понад 200 науковців, серед них макаренкознавці з Польщі, Німеччини, Італії, Греції та Японії. Важливо відмітити, що Греція долучилась до заходу вперше. На пленарному засіданні виступили доктор філософії, професор епістемології психології факультету соціальних наук Критського університету Дафермос Маноліс (м. Ретімно, Греція), професорка А. Драйер-Хорнінг, магістр педагогіки Римського університету «La Sapienza», член правління Італійської макаренківської асоціації, керівник Клубу А. Макаренко Франческо Тамбурріно (м. Оппідо Лукано, Італія), д-р Сільвана Хіллігер (м. Потсдам, Німеччина) та А. Кобаяші – тепер вже докторка і наукова співробітниця Університету Кайзерслаутерн-Ландау (м. Кайзерслаутерн, Німеччина). Особливу увагу присутніх привернули невідомі вірші Антона Макаренка із колекції мецената Віктора Бажана [5].

Учасники конференції ухвалили спільне Звернення до міжнародної педагогічної громадськості з приводу повномасштабної агресії російської федерації проти України, опубліковане у збірнику матеріалів конференції українською, грецькою, німецькою та японською мовами. Документ закінчується словами: «Ми рішуче засуджуємо російську агресію і геноцид українського народу як явища, абсолютно несумісні з ідейним спадком видатного педагога-письменника, та закликаємо прогресивних педагогів з усього світу підтримати наше звернення!» [13].

Цьогоріч виповнилося вісім років Міжнародному і всеукраїнському макаренкознавчому центру – єдиному в Україні дослідницькому проєкту, що цілком зорієнтований на вивчення життя та багатой творчої спадщини Антона Макаренка. Центр є ідейним спадкоємцем заснованої академіком І. Зязюном Науково-дослідної лабораторії А. С. Макаренка, яка активно працювала з 1985 по 2000 р. у Полтавському державному педагогічному інституті імені В. Г. Короленка і залишила велику спадщину: всесвітньо відомий Державний музей-заповідник А. С. Макаренка в селі Ковалівка та Міжнародну макаренківську асоціацію.

Макаренкознавчий центр створювався при кафедрі педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна як допоміжний підрозділ з метою реалізації трьох освітніх програм спеціальності 073 Менеджмент. Це зумовлено необхідністю використання в підготовці майбутнього керівника безцінного управлінського досвіду великого педагога.

Окремим напрямом наукових студій центру, що вельми актуалізувався в сучасних умовах, є пошук і популяризація тих смислів виховної концепції Макаренка, що визначають її місце в контексті європейських цінностей. У черговому номері газети «Освіта і суспільство» (№4 за 2022 р.) розміщена

стаття керівника макаренкознавчого центру проф. А. Ткаченка «Європейська педагогіка Антона Макаренка», яка є однією із перших публікацій на тему, дещо обділену увагою в макаренкознавчому дискурсі. У публікації аналізуються декілька аспектів відповідності педагогічних поглядів А. Макаренка тому універсальному етичному стандарту, який закріплений в категоріях європейських цінностей. Треба зазначити, що редакція цього патронованого Національною академією педагогічних наук України видання сама замовила вказаний матеріал – що, безумовно, віддзеркалює позицію вітчизняної академічної спільноти щодо «європейськості» поглядів видатного випускника Полтавського учительського інституту [8; 15].

Наведені факти свідчать про те, що Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка і в умовах війни залишається визнаним центром світового макаренкознавства. Саме тут 31 рік тому академік І. Зязюн скоординував об'єднання дослідників слова і справи А. Макаренка із різних регіонів планети, результатом чого стало створення у вересні 1991 р. Міжнародної макаренківської асоціації – творчої багатомовної спільноти однодумців. За тридцять два роки свого існування асоціація пережила чимало випробувань, але лише зараз вона проходить справжній тест на міцність своїх фундаментальних цінностей – гуманістичних принципів Антона Макаренка.

Список використаних джерел:

1. Благодійна допомога макаренкознавців з Німеччини і Японії. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/blagodijna-dopomoga-makarenkoznavcziv-z-nimechchyny-i-yaponiyi.html>
2. Благодійна допомога німецьких макаренкознавців. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/blagodijna-dopomoga-nimeczkyh-makarenkoznavcziv.html>
3. Благодійна фінансова підтримка від німецьких макаренкознавців. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/blagodijna-finansova-pidtrimka-vid-nimeczkih-makarenkoznavcziv.html>
4. Відбувся спільний колоквіум Євангелічного університету Берліну та Міжнародного і всеукраїнського макаренкознавчого центру ПНПУ імені В. Г. Короленка. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/vidbuvsya-spilnij-kolokvium-%d1%94vangelichnogo-universitetu-berlinu-ta-mizhnarodnogo-i-vseukra%d1%97nskogo-makarenkoznavchogo-czentru-pnpu-imeni-v-g-korolenka.html>
5. XXII Міжнародна науково-практична конференція «Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти». URL: <http://pnpu.edu.ua/news/hhii-mizhnarodna-naukovo-praktychna-konferenciya-slovo-i-sprava-antona-makarenka-ukrayinskyj-ta-yevropejskyj-konteksty.html>
6. Євангелічний університет Берліну і ПНПУ імені В. Г. Короленка розширюють співпрацю. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/%d1%94vangelichnij-universitet-berlinu-i-pnpu-imeni-v-g-korolenka-rozshiryuyut-spiivpraczyu.html>
7. Макаренкознавиці із Японії і Німеччини знову надали благодійну допомогу університету. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/makarenkoznavczyi-iz-yaponiyi-i-nimechchyny-znovu-nadaly-blagodijnu-dopomogu-universytetu.html>

8. Міжнародний і всеукраїнський макаренкознавчий центр університету відкриває європейський ціннісний контекст макаренківської педагогіки. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/mizhnarodnij-i-vseukra%dl%97nskij-makarenkoznavchij-czentr-universitetu-vidkriva%dl%94-%dl%94vropejskij-czinnisnij-kontekst-makarenkivsko%dl%97-pedagogiki.html>
9. Німецький макаренкознавчий колоквиум підтримує Полтавський педагогічний в організації волонтерської допомоги для ВПО. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/nimeczkij-makarenkoznavchij-kolokvium-pidtrimu%dl%94-poltavskij-pedagogichnomu-v-organizaczi%dl%97-volontersko%dl%97-dopomogi-dlya-vpo.html>
10. Німецько-український макаренкознавчий діалог. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/nimeczko-ukra%dl%97nskij-makarenkoznavchij-dialog.html>
11. Подяка німецьким макаренкознавцям за підтримку і турботу про дітей. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/podyaka-nimeczkim-makarenkoznavczyam-za-pidtrimku-i-turbotu-pro-ditej-ukra%dl%97ni.html>
12. Полтавський педуніверситет відвідали відомі німецькі макаренкознавиці. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/poltavskij-peduniversitet-vidvidali-vidomi-nimeczki-makarenkoznaviczi.html>
13. Слово і справа Антона Макаренка: український та європейський контексти: матеріали XXII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.). «Управлінська майстерність керівника закладу освіти», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 16–17 березня 2023 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. 358 с. Серія «Полтавська макаренкіана», вип. 5.
14. 134-та річниця з дня народження Антона Семеновича Макаренка. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/134-ta-richniczya-z-dnya-narodzhennya-antona-semenovicha-makarenka.html>
15. Ткаченко А. Європейська педагогіка Антона Макаренка. *Освіта і суспільство*. 2002. №4. С. 8–9.
16. У ПНПУ імені В. Г. Короленка розпочався цикл лекцій «Український педагог Антон Семенович Макаренко та його міжнародне значення». URL: <http://pnpu.edu.ua/news/u-pnpu-imeni-v-g-korolenka-rozpochavsya-czikl-lekczij-ukra%dl%97nskij-pedagog-anton-semenovich-makarenko-ta-jogo-mizhnarodne-znachennya.html>
17. Українська асоціація Антона Макаренка в фокусі міжнародної підтримки. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/ukraïnska-asocziacziya-antona-makarenka-v-fokusi-mizhnarodnoi-pidtrimki.html>
18. Управлінський дискурс макаренківської педагогіки: матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 10–11 березня 2022 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві»: матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 10–11 березня 2022 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. Полтава, 2022. 253 с.
19. Чергова благодійна допомога від німецьких макаренкознавців. URL: <http://pnpu.edu.ua/news/chergova-blagodijna-dopomoga-vid-nimeczkyh-makarenkoznavziv.html>